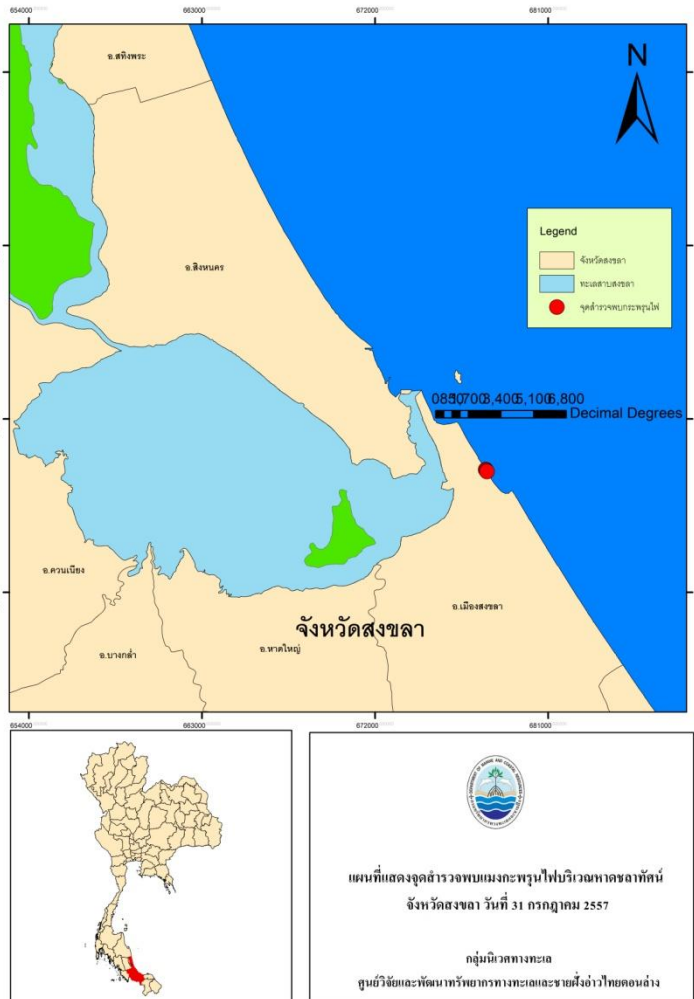

สำรวจและรวบรวมตัวอย่างบริเวณหาดชลาทัศน์ อ.เมือง จ.สงขลา
ในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗
ศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

จากประเด็นการเผยแพร่ข้อมูลการพบแมงกะพรุนไฟบริเวณหาดชลาทัศน์ อ.เมือง จ.สงขลาทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยหาดดังกล่าวเป็นชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากของคนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง ศูนย์ฯ วิจัยจึงลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อเท็จจริง โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายในบริเวณแหลมสมิหลา พบว่ามีแมงกะพรุนไฟแพร่กระจายมากในบริเวณนี้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๗ ที่ผ่านมา โดยในวันที่สำรวจไม่พบว่ามีแมงกะพรุนบริเวณหน้าหาดและชายฝั่งทะเลบริเวณนี้เลย และทำการสำรวจพื้นที่บริเวณชายฝั่งจากหาดแหลมสมิหลาลงมาทางทิศใต้ของหาด (ใกล้หัวนายแรงและเก้าเส้ง) พบว่าทางด้านใต้ของหาดพบแมงกะพรุนไฟแพร่กระจายชุกชุมมากกว่าบริเวณด้านทิศเหนือ จึงทำการสำรวจและรวบรวมตัวอย่างในจุดดังกล่าว (พิกัด เหนือ ๐๗° ๑๑' ๓๑" , ตะวันออก ๑๐๐° ๓๖' ๓๗") โดยใช้อวนทับตลิ่งเล็ก ขนาด ๑*๑๕ เมตร ถูงอวนมีขนาดตา ๐.๕ เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างคนลากประมาณ ๘ เมตร ลากขนานกับความยาวหาดทราย ที่ระดับความลึกประมาณ ๑ เมตร เป็นระยะทางประมาณ ๕๐ เมตร จำนวน ๓ ชั่วโมง รวบรวมตัวอย่างที่ได้ ถ่ายรูปและนำแมงกะพรุนมาจำแนกชนิดตัวอย่างที่ห้องปฏิบัติการ

ผลการสำรวจพบว่า เป็นแมงกะพรุนไฟชนิด *Chrysaora chinensis* มีค่าความขุกชุมเฉลี่ย ๑.๑๐ ตัวต่อตารางเมตร และวัดค่าคุณภาพน้ำเบื้องต้นบริเวณที่สำรวจ พบว่ามีค่าความเค็ม ๒๙ ppt pH ๘.๕ ความโปร่งแสง ๘๐ เซนติเมตร

สภาพชายฝั่งบริเวณหาดชลาทัศน์ที่สำรวจ

ใช้อวนทับตลิ่งเล็กในการสำรวจแมงกะพรุนไฟ

แมงกะพรุนไฟ *Chrysaora chinensis*

ชนิดของแมงกะพรุน

๑. กลุ่มพิษรุนแรง

แมงกะพรุนกล่องหนวดเส้นเดียว

แมงกะพรุนกล่องหนวดหลายเส้น

๒. กลุ่มมีพิษปานกลาง

แมงกะพรุนไฟ

๓. กลุ่มมีพิษไม่รุนแรง

แมงกะพรุนหนัง

และจากการศึกษาเอกสารพบว่า การสำรวจในปี ๒๕๕๓ พบว่าแมงกะพรุนไฟ *C. chinensis* แพร่กระจายทั่วไปในบริเวณอ่าวไทยตอนล่าง พบตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราชถึงจังหวัดปัตตานี จะพบมากในเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม บริเวณชายฝั่งจังหวัดสงขลาถึงปัตตานี (สุภาพรและคณะ, ๒๕๕๕) และจากการสำรวจในปี ๒๕๕๕ ของศูนย์ฯ พบแมงกะพรุนไฟมากที่หาดสะกอม อ.เทพา จ.สงขลา ในเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ เท่านั้น

ลักษณะอาการของผู้ถูกพิษแมงกะพรุนไฟ

เมื่อถูกหรือสัมผัสแมงกะพรุนพิษเหล่านี้จะรู้สึกเจ็บ ปวดแสบปวดร้อน บริเวณที่ถูกจะมีสีแดงเข้ม บางครั้งเหมือนรอยไหม้ ประมาณ ๒๐ - ๓๐ นาที จะบวมขึ้นเป็นทางยาวตามผิวหนัง และแตกเป็นแผลเรื้อรัง ในรายที่รุนแรงและผู้ป่วยมีอาการแพ้มากจะมีอาการปวดอย่างรุนแรง

วิธีป้องกันการถูกพิษจากแมงกะพรุน (พญ.อรุณี เจตศรีสุภาพ <http://haamor.com>)

๑. เมื่อจะลงไปในทะเล สวมใส่ชุดที่ป้องกันไม่ให้แมงกะพรุนตอย เช่น wet suit หรือชุดที่ทำจากไลครา (lycra)
๒. อย่าเก็บแมงกะพรุนที่ตายแล้วมาเล่น เพราะต่อมพิษยังอาจปล่อยพิษได้
๓. ควรหลีกเลี่ยงการเข้าไปในบริเวณที่มีแมงกะพรุนชุกชุม หากจำเป็นต้องเข้าไป ควรรู้ว่าบริเวณนั้นมีแมงกะพรุนชนิดใด
๔. เมื่อลงเล่นน้ำทะเล ควรเล่นอยู่ในบริเวณที่มียามประจำฝั่งดูแลได้ทั่วถึง ในบางแห่งที่มีแมงกะพรุนชุกชุมและมีอันตราย อาจมีการล้อมบริเวณด้วยตาข่าย ควรเล่นน้ำอยู่ในบริเวณที่จำกัดนั้น

การปฐมพยาบาลเมื่อถูกพิษจากแมงกะพรุน (ดัดแปลงจากพญ.อรุณี เจตศรีสุภาพ

<http://haamor.com>)

๑. ถ้าถูกแมงกะพรุนกลุ่มที่มีพิษร้ายแรงจำพวก box jellyfish ต่อย ต้องรีบไปพบแพทย์ทันที หรือรีบโทรศัพท์ติดต่อโรงพยาบาลให้รีบมารับ ขณะที่รอการรักษาอยู่นั้น ล้างบริเวณที่ถูกตอยด้วยน้ำส้มสายชู ก่อนที่เอาหนวดของแมงกะพรุนออก ให้ราดน้ำส้มสายชูไปบนบริเวณที่ถูกตอยและราดลงบนหนวดของแมงกะพรุนประมาณ ๑๐ นาที หรือมากกว่า ก่อนที่พยายามดึงหนวดของแมงกะพรุนออกไป ถ้าแมงกะพรุนตอยที่แขน ขา เอาผ้ารัดไม่ให้พิษกระจายไปเร็ว แต่อย่ารัดแน่นจนเลือดไปเลี้ยงเนื้อเยื่อต่าง ๆ ไม่เพียงพอ

๒. ถ้าถูกแมงกะพรุนชนิดอื่น ๆ (เช่น แมงกะพรุนไฟ แมงกะพรุนหนัง เป็นต้น) ให้ค่อย ๆ ราวและล้าง บริเวณที่ถูกต่อยด้วยน้ำส้มสายชูใช้เวลาประมาณ ๑๕ – ๓๐ นาที เพื่อป้องกันไม่ให้ถูกพิษจากหมวด ปล่อยสารพิษออกมา ถ้าไม่มีน้ำส้มสายชู ให้ล้างด้วยน้ำทะเล หรือ ๗๐ % ไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ (Isopropyl alcohol) หรือ แอมโมเนีย หรือ ทาโลชั่นที่หาได้ใกล้ตัว (มีการแนะนำให้ใช้ผักบุ้งทะเล ซึ่งชอบขึ้นอยู่แถวชายหาดที่มีแมงกะพรุน ขยี้กับน้ำส้มสายชูความเข้มข้น ๕ % ประคบผิวหนังบริเวณ ที่โดนพิษแล้วห่อผ้าขาวบางทิ้งไว้ ๓๐ -๖๐ นาที อาการระคายจะค่อย ๆ ดีขึ้น ข้อสำคัญผักบุ้งทะเล ต้องสะอาด แต่วิธีนี้ควรศึกษาให้มากขึ้น เพราะตำราและข้อเสนอแนะทั่วไปเน้นการใช้น้ำส้มสายชู)

ซึ่งหากหาน้ำส้มสายชูไม่ได้ให้ใช้น้ำทะเลราด ห้ามใช้น้ำจืด เพราะจะทำให้ถุงของเข็มพิษแตก เพิ่มขึ้น ให้พยายามกำจัดเข็มพิษออกโดยใช้สันบัตรแข็ง ๆ และบาง เช่น มีดโกน หรือบัตรเครดิตขูด บริเวณที่ถูกแมงกะพรุนต่อย ยกเว้น แมงกะพรุนกลุ่ม Portuguese man of war ให้ใช้น้ำทะเลราด แล้วไปพบแพทย์ ห้ามใช้น้ำส้มสายชู

รายงานโดย

๑. นางสาวสุภาพร อองสารา	นักวิชาการประมงชำนาญการ
๒. นายถนอมพงศ์ บัวบรรจง	นักวิชาการประมง